

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Voorontwerp Inpassingsplan | Reactienota

Broekgraaf 1 te Herwijnen

Datum: 10 november 2023

Projectnummer: 160239.04

INHOUD

1	Inleiding	3
2	Reacties	4
2.1	Locatie	4
2.2	Afstand tot bewoonde bebouwing	5
2.3	Straling	6
2.4	Schade	8
2.5	Rijkscoördinatie­regeling	8

1 Inleiding

Voor het realiseren van een SMART-L radar in Herwijnen heeft het ministerie van Defensie in 2020 een voorontwerp rijksinpassingsplan gepubliceerd. Het voorontwerp bestaat uit een verbeelding, planregels en toelichting (met bijlagen). In diverse lokale media en in de Staatscourant van 28 augustus 2020 is kennisgeving gedaan van de publicatie van het voorontwerp.¹ Bij de publicatie van het voorontwerp is een link naar de website van Defensie geplaatst, waar het voorontwerp online raadpleegbaar is. Het voorontwerp is ook op papier ter beschikking gesteld op het gemeentehuis van de gemeente West-Betuwe. Op woensdagavond 16 en donderdagavond 17 september 2020 zijn twee informatiebijeenkomsten gehouden over het voorontwerp in het dorps-huis de Poort in Herwijnen.

Inmiddels ligt het ontwerp inpassingsplan ter inzage. Deze reactienota is opgenomen als bijlage 26 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan. Tussen het voorontwerp en ontwerp is veel gebeurd. Er heeft met name een verdiepingsslag plaatsgevonden in de onderzoeken die ten grondslag liggen aan het inpassingsplan. Op het voorontwerp zijn in totaal 195 reacties gekomen, waarvan 77 uniek. Een zeer groot aantal van deze reacties heeft dezelfde strekking. Gelet op de hoeveelheid identieke reacties zijn deze gebundeld en onderverdeeld in thema's, waar hierna op zal worden ingegaan. Vanwege het tijdsverloop tussen het voorontwerp en het ontwerp en het feit dat verschillende onderwerpen nader zijn onderzocht, wordt in de beantwoording hoofdzakelijk ingegaan op de thema's die onderwerp zijn geweest van nader onderzoek. Dit laat echter onverlet dat ook individuele reacties mee zijn genomen bij de totstandkoming van het ontwerp inpassingsplan.

¹ Online raadpleegbaar via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-44818.html>.

2 Reacties

2.1 Locatie

Een aantal insprekers is van mening dat de keuze voor Herwijnen als locatie voor de radar niet voldoende is onderbouwd, of dat niet voldoende is onderzocht welke alternatieve locaties beschikbaar zijn. Anderen stellen dat de radar gewoon in Nieuw-Milligen had kunnen blijven. Een enkele inspreker geeft aan dat de reden dat Nieuw-Milligen niet langer geschikt is, is gelegen in de ontwikkeling van windparken in de regio en dat de radar daarvoor moet wijken.

Reactie:

De keuze om de SMART-L radar niet in Nieuw-Milligen te plaatsen is gebaseerd op operationele overwegingen. In het (eerste) locatieonderzoek dat ook als bijlage bij het voorontwerp inpassingsplan ter visie heeft gelegen, is dit toegelicht.

Locatieonderzoek zuidelijke SMART-L radar van het Rijksvastgoedbedrijf, 4 februari 2020 (bijlage 2 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan en bijlage 4 bij het voorontwerp inpassingsplan).

Het vertrek van de locatie Nieuw-Milligen is, kort samengevat, gebaseerd op het veranderde (internationale) dreigingsbeeld, waardoor ook radardekking op lage hoogten van het luchtruim nodig is. Daar komt bij dat het westen en zuidwesten van Nederland moeten zijn voorzien van voldoende radardekking. De locatie Nieuw-Milligen kan, ook met een SMART-L radar, niet aan die eisen voldoen.

De locatie Herwijnen kwam voor het eerst in beeld als een referentielocatie in het memorandum van TNO uit 2012.

Memorandum Lage hoogte dekking MPR-opvolger Nieuw-Milligen van TNO, 11 december 2012 (bijlage 1 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

Uit dit memorandum bleek dat deze locatie een veel betere dekking zou kunnen bieden dan de locatie Gilze-Rijen waar Defensie in eerste instantie zelf naar had gekeken. In feite bood deze locatie alles waar Defensie operationeel naar op zoek was. Nadat was gebleken dat de locatie kon worden gekocht van de Luchtverkeersleiding Nederland, en de gemeente Lingewaal volledige medewerking wilde verlenen, was er voor Defensie geen reden om nog een fundamenteel onderzoek te starten naar eventuele andere locaties.

Op aandringen van de Tweede Kamer is in 2019 desalniettemin een onderzoek verricht om vast te stellen of alternatieve locaties te vinden zouden zijn. In het onderzoek is beschreven hoe de alternatievenafweging is opgezet en uitgevoerd. De conclusie is dat er maar weinig geschikte alternatieve locaties bestaan, deze zijn bovendien minder kansrijk.

Locatieonderzoek zuidelijke SMART-L radar van het Rijksvastgoedbedrijf, 4 februari 2020 (bijlage 2 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan en bijlage 4 bij het voorontwerp inpassingsplan).

Na het publiceren van het voorontwerp inpassingsplan is de behandeling in het parlement doorgeslagen. Naar aanleiding daarvan zijn drie verschillende alternatievenonderzoeken verschenen, namelijk:

- Aanvullend locatieonderzoek zuidelijke SMART-L radar van het Rijksvastgoedbedrijf, 19 november 2021 (bijlage 3 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Luchtruimbewaking Nederland: invulling op alternatieve wijze van het Commando Luchtmacht, 21 januari 2022 (bijlage 4 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Integrale beoordeling van de onderzoeken in het kader van de RCR-procedure ten behoeve van een radarstation in Herwijnen ministerie van Defensie, 12 mei 2022 (bijlage 5 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

In deze onderzoeken zijn verschillende alternatieve locaties beoordeeld. De conclusie uit de onderzoeken is dat er geen beter passende locatie is voor het plaatsen van een SMART-L radar dan Herwijnen.

De aanwezigheid van (plannen voor) windparken in de regio rond Nieuw-Milligen is geen reden geweest om te besluiten de SMART-L in Herwijnen te plaatsen. Nieuwe windparken – die te veel verstoring van radarbeelden zouden veroorzaken - zouden van Defensie hoe dan ook geen toestemming hebben gekregen. Windparken vormen in die zin dus geen belemmering. Maar, nadat in 2016 Herwijnen definitief als locatie was aangewezen en de planvorming van nieuwe windparken (zoals in Flevoland) in een stroomversnelling kwam, gingen deze windparken wél een belemmering vormen in de alternatievenonderzoeken die later zijn uitgevoerd, en ook op een eventuele realisatie van de SMART-L radar in Nieuw-Milligen. De locatie in Herwijnen is sinds juli 2016 voorzien van een zogenoemd “radarverstoringgebied”. Dit is vastgelegd in het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening en de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening. Bij nieuwe windparken moet, gelet hierop, worden onderzocht of er sprake kan zijn van een verstoring van het radarbeeld.

Wijzigingen naar aanleiding van de inspraakreacties

De in de inspraakreacties naar voren gebrachte visies en vragen over het onderwerp “locatie” hebben geen aanleiding gegeven voor inhoudelijke wijzigingen in het inpassingsplan. Wel is door de reacties onderkend dat er een grote behoefte is aan meer uitleg en achtergronden bij de keuze voor Herwijnen als vestigingsplaats voor de nieuwe SMART-L radar. Geprobeerd is daaraan in het ontwerp inpassingsplan tegemoet te komen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar paragraaf 1.3 van de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.

2.2 Afstand tot bewoonde bebouwing

In het overgrote deel van de reacties is als vaste zin opgenomen dat de SMART-L te dicht bij de bewoonde bebouwing wordt geplaatst gezien de richtafstand van 1.500 meter uit de VNG-Handreiking Bedrijven en milieuzonering (hierna: VNG-handreiking). Het afwijken van die norm is volgens meerderen niet voldoende gemotiveerd.

Reactie:

De VNG heeft voor gemeenten een handreiking gemaakt over bedrijven en milieuzonering in relatie tot het opstellen van bestemmingsplannen. Gemeenten zijn niet verplicht om de VNG-handreiking te volgen.

Bedrijven zijn volgens de VNG-handreiking ingedeeld in zes milieucategorieën, waarbij “categorie 6” staat voor de zwaarste industriële bedrijvigheid, zoals chemische

industrie of olieraffinaderijen. Omdat er in die bedrijven veelal wordt gewerkt met gevaarlijke, ontvlambare of ontploffingsgevaarlijke stoffen, is het advies om met het oog op eventuele calamiteiten een veilige afstand aan te houden tot kwetsbare bestemmingen zoals woningen. De VNG-handreiking geeft aan dat 1.500 meter een afstand is die zonder verdere onderbouwing als ‘veilig’ kan worden beschouwd. Dat wil echter niet zeggen dat er geen woningen dichterbij een “categorie 6” bestemming zouden kunnen worden gebouwd. De VNG-handreiking adviseert slechts om in dat geval nader te onderbouwen waarom de situatie toch als veilig kan worden gezien.

In de VNG-handreiking is een “radarinstallatie” als een “categorie 6”-inrichting opgenomen. Een radarinstallatie wijkt echter sterk af van de grote industriële inrichtingen die in principe binnen deze categorie zijn opgenomen.

Zoals hiervoor al opgemerkt, kan een kortere afstand dan 1.500 meter ook op grond van de VNG-Handreiking worden vastgesteld. De afstandsnorm bij “categorie 6” is gebaseerd op “gevaar”. Binnen deze categorie gaat het daarbij om gevaar als gevolg van explosies, grote branden of lekkages van giftige stoffen. Bij een radarstation kunnen deze situaties zich niet voordoen. Een kortere afstand tussen het radarstation en woningen is op grond van de VNG-Handreiking dan ook geen enkel bezwaar.

Wijzigingen naar aanleiding van de inspraakreacties

De in de inspraakreacties naar voren gebrachte visies en vragen over het onderwerp “afstand tot bewoonde bebouwing” hebben geen aanleiding gegeven voor inhoudelijke wijzigingen in het inpassingsplan. Wel wordt uit de reacties duidelijk dat er een grote behoefte is aan meer uitleg en achtergrond. Geprobeerd is daaraan in het ontwerp inpassingsplan tegemoet te komen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar paragraaf 4.6 van de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.

2.3 Straling

Veel insprekers uiten zorgen over de effecten van de straling van de SMART-L radar op zowel hun gezondheid als op het woon- en leefklimaat. Daarbij wordt veelal opgemerkt dat het niet duidelijk is wat effecten zijn van de combinatie van diverse stralingsbronnen. Er wordt in dit kader specifiek gewezen op het feit dat er in ieder geval een KNMI radar en navigatieradars van de scheepvaart op korte afstand aanwezig zijn.

Reactie:

Naar aanleiding van zorgen uit de omgeving en de behandeling van het rijkscoördinatiebesluit in het parlement is meer onderzoek uitgevoerd naar straling. Het ministerie van Defensie heeft, daarnaast, geprobeerd om de resultaten van de onderzoeken op een zo publieksvriendelijk mogelijke manier weer te geven. Vooropgesteld: de straling afkomstig van de SMART-L radar levert geen gevaar op voor de gezondheid. De SMART-L radar maakt gebruik van niet-ioniserende straling, net als magnetronovens en draadloze telefoons. De gevolgen van straling op de gezondheid zijn in kaart gebracht door middel van de richtlijnen van de International Commission on Non-Ionising

Radiation Protection (ICNIRP).² De straling afkomstig van de SMART-L radar blijft op voor publiek toegankelijk terrein ruimschoots binnen de veilige grenswaarden uit de ICNIRP-richtlijn. Om dit voor iedereen inzichtelijk te maken heeft Defensie een contour opgesteld. Buiten deze contour is geen sprake van een overschrijding van de ICNIRP-richtlijn. De contour en toelichting op de contour zijn terug te vinden het volgende onderzoek van Defensie:

ICNIRP-contour SMART-L. Voldoet aan de richtlijn en operationeel bruikbaar van Defensie van 16 maart 2023 (bijlage 16 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

Thales Nederland B.V. heeft de SMART-L radar zo ontworpen dat de straling buiten de contour de ICNIRP-richtlijn niet overschrijdt.

Safety Assessment Report Verklaring omtrent de stralingsgevoeligheid van het SMART-L MM/F radarsysteem te Herwijnen van Thales van 4 mei 2023 (bijlage 17 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

Defensie heeft daarnaast TNO gevraagd om de modellen van Thales te verifiëren en de stralingsbelasting breder te analyseren. De conclusie uit meerdere onderzoeken van TNO is dat de SMART-L radar op voor publiek toegankelijk terrein voldoet aan de ICNIRP-richtlijn. Dit volgt uit de volgende rapporten:

- Stralingsgevaar Radarinstallatie Herwijnen van TNO van 8 april 2019 (bijlage 18 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Stralingsgevaar Radarinstallatie Herwijnen/V2 van TNO van 17 juni 2019 (bijlage 19 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Evaluatie van gezondheidsaspecten door RF-velden afkomstig van de voorgenomen SMART-L radar te Herwijnen van TNO van 13 januari 2020 (bijlage 20 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Evaluatie van gezondheidsaspecten door blootstelling voorgenomen SMART-L te Herwijnen: aanvulling op rapportage TNO 2020 R10094 van TNO van 27 augustus 2020 (bijlage 21 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

DEKRA heeft bovendien na het plaatsen van de SMART-L radar in Wier ter plaatse metingen uitgevoerd om te verifiëren of de SMART-L ook in de praktijk voldoet aan de ICNIRP-richtlijn. De conclusie in het rapport is dat de SMART-L radar voldoet. De radar in Herwijnen betreft exact dezelfde radar als geplaatst is in Wier.

Assessment Report RF Exposure – MPE van DEKRA van 6 juli 2021 (bijlage 22 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

De effecten van straling afkomstig van verschillende stralingsbronnen, bijvoorbeeld door straling afkomstig van de KNMI radar en navigatieradars van de scheepvaart, zijn ook onderzocht.

- Memorandum Stralingsbelasting Radarinstallatie Herwijnen/V2 van TNO van 17 juni 2019 (bijlage 19 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Rapport Evaluatie van gezondheidsaspecten door RF-velden afkomstig van de voorgenomen SMART-L radar te Herwijnen van TNO van 13 januari 2020 (bijlage bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);

² Online raadpleegbaar via: <https://www.icnirp.org/cms/upload/publications/ICNIRPrfgdl2020.pdf>.

- Rapport Evaluatie van gezondheidsaspecten door blootstelling voorgenomen SMART-L radar te Herwijnen: aanvulling op rapportage TNO2020 R10094 van TNO van 27 augustus 2020 (bijlage 21 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan);
- Memorandum SMART-L bijdrage samengestelde blootstelling van TNO van 23 september 2021 (bijlage 25 bij de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan).

Uit deze onderzoeken volgt dat er geen sprake is van een overschrijding van de IC-NIRP-richtlijn op voor publiek toegankelijk terrein als gevolg van gelijktijdig samengestelde blootstelling.

Wijzigingen naar aanleiding van de inspraakreacties

De in de inspraakreacties naar voren gebrachte visies en vragen over het onderwerp “straling” hebben geen aanleiding gegeven voor inhoudelijke wijzigingen in het inpassingsplan. Wel is door de reacties duidelijk geworden dat er zorgen bestaan over de invloed van straling op de gezondheid. In opdracht van Defensie is daarom een IC-NIRP-contour opgesteld, deze contour maakt inzichtelijk dat op voor publiek toegankelijk terrein ruimschoots binnen de veilige grenswaarden uit de ICNIRP-richtlijn wordt voldaan. Daarnaast laat het aanvullende onderzoek van TNO en DEKRA zien dat er geen gezondheidseffecten optreden als gevolg van (samengestelde) blootstelling aan de straling van de SMART-L. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar paragraaf 4.4 van de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.

2.4 Schade

Een aantal insprekers uit zorgen over waardevermindering van in het gebied aanwezig onroerend goed of over de te lijden financiële schade vanwege de verwachte gezondheidsklachten.

Reactie:

Eenieder die meent door de realisatie van de SMART-L radar planschade te lijden, kan een verzoek om een vergoeding voor die planschade indienen. Voor een toelichting op de procedure voor planschade wordt verwezen naar paragraaf 7.2 van de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.

Wijzigingen naar aanleiding van de inspraakreacties

Naar aanleiding van de inspraakreacties is paragraaf 7.2 opgenomen in de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.

2.5 Rijkscoördinatieregeling

Uit verschillende inspraakreacties komt naar voren dat er wordt getwijfeld aan de rechtmatigheid van de inzet van de rijkscoördinatieregeling. Gesteld wordt dat niet aan de eisen van de wet wordt voldaan aangezien de Tweede Kamer niet zou hebben ingestemd. Het gebruik van de rijkscoördinatieregeling zou onjuist zijn omdat de gemeenteraad van West Betuwe het bevoegde gezag is. Daarbij wordt gesteld dat het ministerie van Defensie de gemeente “overruled”.

Reactie:

De Nederlandse wetgeving maakt het mogelijk dat een gemeente wordt gepasseerd door de rijksoverheid, indien er bovenlokale belangen aan de orde zijn waaraan een gemeente geen medewerking wil verlenen. In het geval van dit radarstation is er sprake van een nationaal belang. De wet schrijft voor dat instemming van het parlement moet worden gevraagd om zo'n procedure te kunnen voeren als het project niet reeds bij wet is aangewezen voor zo'n procedure. De procedure bepaalt verder dat de rechtsbescherming voor de burger gelijk is aan de rechtsbescherming in andere ruimtelijke ordeningsprocedures. Vandaar dat er ruimte is voor inspraak, zienswijzen en beroep.

Het besluit tot het van toepassing verklaren van de rijkscoördinatie regeling is op 7 juni 2019 door de Staatssecretaris van Defensie ter instemming voorgelegd aan de Eerste en Tweede kamer. De Eerste Kamer gaf haar instemming op 17 december 2019 en de Tweede Kamer deed dit op 7 juli 2022. Gelet hierop heeft de Staatssecretaris van Defensie redelijkerwijs kunnen kiezen voor het toepassen van de rijkscoördinatie regeling.

Wijzigingen naar aanleiding van de inspraakreacties

De in de inspraakreacties naar voren gebrachte opmerkingen over het onderwerp "rijkscoördinatie regeling" hebben geen aanleiding gegeven voor inhoudelijke wijzigingen in het inpassingsplan. Wel is een beschrijving van de doorlopen procedures en de toepassing van de rijkscoördinatie regeling toegevoegd aan respectievelijk paragrafen 8.1 en 8.2 van de toelichting bij het ontwerp inpassingsplan.